

Юридичні науки

УДК 343.163

Кузьменко Олександр Юрійович

студент

Институту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Кузьменко Александр Юрьевич

студент

Института прокуратуры и криминальной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Kuzmenko Olexandr

Student of the

Institute of Public Prosecutions and Criminal Justice of the

Yaroslav Mudryi National Law University

**МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ**

**МЕСТО ПРОКУРАТУРЫ УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ РАЗДЕЛЕНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ**

**PLACE OF THE PROSECUTOR OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF
SEPARATION OF POWERS**

Анотація. Досліджено питання місця прокуратури України в системі поділу державної влади. Проаналізовано різні погляди науковців. Розглянуті конституційні положення щодо зазначеного питання.

Ключові слова: прокуратура України, гілки державної влади, Конституція України, функції прокуратури, реформа, судова влада, система органів влади, правосуддя.

На сьогоднішній день питання про визначення місця прокуратури з-поміж гілок влади є найбільш дискусійним. Після Конституційної реформи щодо правосуддя від 2016 р. [1] змінилось функціональне навантаження органів прокуратури України. Від функцій які має виконувати прокуратура залежить її місце в системі поділу державної влади. Згідно з ст. 6 Конституції України, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [2] і тому доцільно було б віднести прокуратуру до однієї з гілок, проте наразі це не зроблено. Тому вирішення питання щодо місця прокуратури та її організація на основі вказаного конституційного принципу є особливо важливим завданням для науковців.

Вивченням та вдосконаленням функцій та визначенням місця прокуратури України займалися багато сучасних вітчизняних науковців: О. Бандурка, М. Мичко, С. Прилуцький, П. Шумський, М. Біденко, І. Вернидубов, М. Якимчук та інші. Проте, залишається не вирішеним питання щодо місця прокуратури, а також питання реформування функцій прокуратури.

Нині прокуратура України не віднесена до тієї чи іншої, визначеної в Конституції України, гілки влади та існує як окрема централізована система, на яку покладено наступні функції підтримання публічного обвинувачення в суді, організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями

органів правопорядку, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Існує декілька теоретичних підходів до визначення її місця та ролі в механізмі державної влади. Зокрема, прокуратура розглядається як інститут виконавчої або законодавчої влади чи як самостійна, контрольна-наглядова гілка влади. Певного поширення набула й думка про те, що прокуратура, з одного боку, не є самостійною гілкою державної влади, а з іншого - не належить до складу ні законодавчої, ні виконавчої, ні судової влади Так, О. Михайленко та В. Ковальський вважали, що особливості прокуратури як унікальної державної інституції не дають підстав для її віднесення до якоїсь із гілок влади. На їхню думку, особливий характер діяльності прокуратури виявляється у здійсненні як правоохоронного, так і регулюючого впливу [3]. С. Лисенков наголошував, що «...органи прокуратури не є гілками державної влади... і не повинні входити до жодної з її гілок» [4].

Деякі автори, зокрема О. Черв'якова [5], розглядають прокуратуру як самостійний орган влади, що концептуально навряд чи є правильним, якщо враховувати, що прокуратура України становить не орган, а систему, що складається з великої кількості органів різного рівня.

Вивчаючи практики зарубіжних країн, можна зазначити, що: по-перше, навіть як складова якоїсь традиційної гілки державної влади прокуратура в будь-якому суспільстві зберігає свою неповторність і наділена функціями, які не властиві для інших державних структур; по-друге, незалежно від ступеня інтеграції прокуратури до інших державних структур вона зберігає певний рівень організаційної відокремленості й автономії при реалізації своїх функцій [6].

Необхідно взяти до уваги, що після Конституційної реформи щодо правосуддя від 2016 року прокуратура була віднесена до розділу

«Правосуддя», а також те, що в затвердженій Президентом України Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [7] прокуратуру визнано суміжним із судовою владою державно-правовим інститутом. Такі кроки можемо розцінювати як намір законодавця наблизити прокуратуру до системи судової влади. Цей намір схвалила Венеціанська комісія, яка неодноразово вітала запропонований вибір на користь незалежної прокуратури як частини судової влади. Віднесення прокуратури до системи правосуддя забезпечить вже формально наявні взаємовідносини прокуратури і судів, а саме – вплив судів на наглядову та іншу діяльність прокуратури та вплив прокуратури на діяльність судів зі здійснення правосуддя. Так, О. Сокольський висловив думку про те, що в результаті правової реформи прокуратура «повернеться в те лоно, з якого вийшла, тобто в суд» [8]. Відмітимо, що більшість постсоціалістичних країн обрали модель долучення прокуратури не до виконавчої, а до судової влади, що гарантує їй незалежність у здійсненні повноважень. Цей досвід перейняла і Фінляндія, де внаслідок останньої реформи прокуратуру вилучено з виконавчої та віднесено до судової гілки влади. Враховуючи це, прокуратура може бути долучена до органів судової влади, зокрема для того, щоб, по-перше, зробити крок уперед, назустріч рекомендаціям Ради Європи і послабити гостроту багаторічних суперечок з цього питання. По-друге, певна інтеграція прокуратури до судової влади повинна мати на меті поступове наближення правового статусу прокурорів до правового статусу суддів за різними критеріями: у частині професійних вимог, порядку призначення і звільнення, гарантій незалежності при виконанні професійних обов'язків, імунітету від юридичної відповідальності, матеріального і соціально-побутового забезпечення тощо [9].

Оптимальне вирішення питання про віднесення прокуратури України до однієї з гілок державної влади зумовлено як з теоретичного, так і практичного погляду і має принципове значення. При цьому потрібно враховувати, що в інших державах, зокрема і європейських, воно вирішується неоднозначно. Вирішення даної проблеми потребує ретельного системного аналізу. Також існує гостра необхідність переосмислення місця прокуратури з урахуваннями останніх змін напрямів діяльності прокуратури. Визначення функцій та місце прокуратури у поділі державної влади на гілки – важлива науково-практична проблема яка потребує розв'язання.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 № 1401– VIII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.
2. Конституція України : станом на 3 вересня 2018 р. – Харків : Право, 2018. – 76 с.
3. Михайленко О. Прокуратура суверенної України: час становлення спливає / О. Михайленко, В. Ковальський // Юридичний вісник України. – 2000. – № 48.
4. Лисенков С.Л. Місце прокуратури в системі поділу державної влади і його вплив на забезпечення прав людини і громадянина в країні / С.Л. Лисенков, І.І. Боршуляк // Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні: тези доповідей всеукр. наук.-практ. конф. – К.: Інститут адвокатури при Київському нац. ун-ті імені Тараса Шевченка, 2000. – С. 41.
5. Червякова Е.Б. Защита конституционных прав граждан средствами прокурорского надзора (проблемы общенадзорной деятельности):

- автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук / Е.Б. Червякова. – Х.: Национальная юридическая академия, 1992. – С. 11.
6. Косюта М. Роль і місце прокуратури України в системі поділу влади / М. Косюта // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 4(16). – С. 101–113 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/4-2017/kosuta.pdf>
7. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20 травня 2015 року № 276/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
8. О концепции прокурорского надзора в условиях перестройки: мат-лы заседания Совета по рассмотрению вопросов теоретического характера // Научная информация по вопросам борьбы с преступностью. – 1989. – № 114. – С. 30.
9. Ківалов С. Шляхи зміцнення кадрового потенціалу прокуратури / С. Ківалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 18.